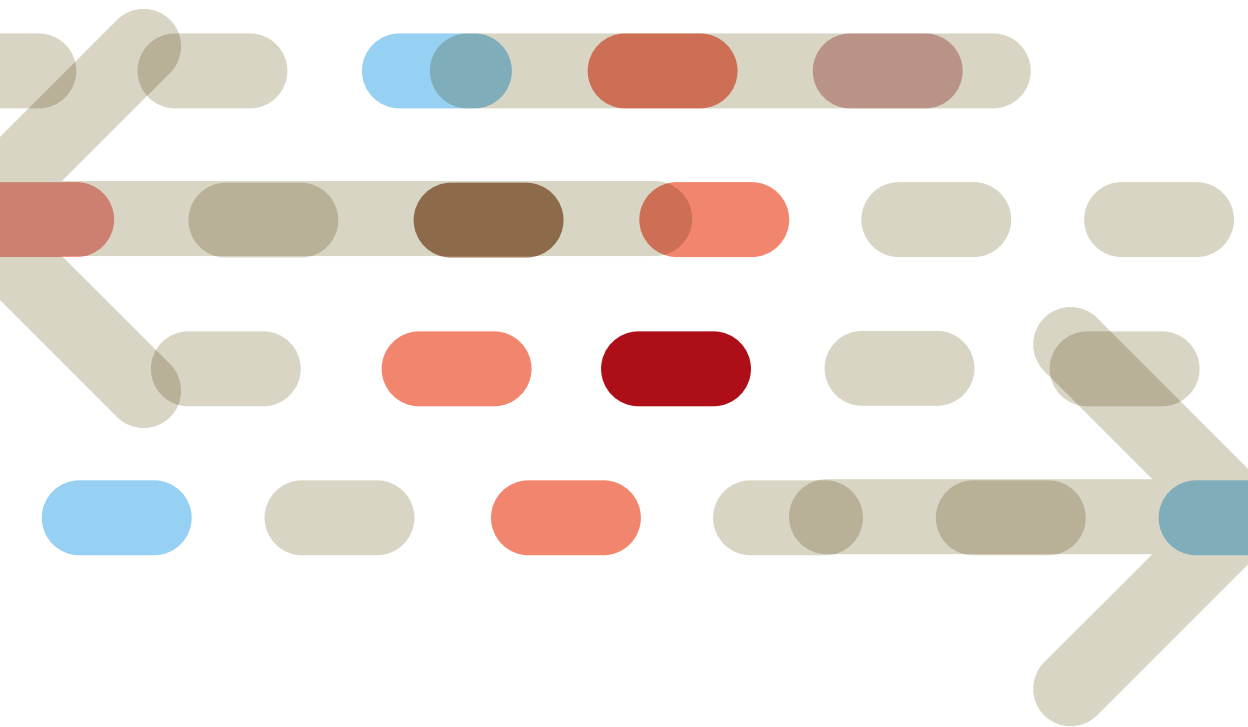

Ekonomiaren irakaskuntzaren egoerari buruzko diagnostiko - ikerketa

ESPAINIAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOKO SISTEMAN

Economistas
sin Fronteras

Egileak:

Astrid Agenjo-Calderón (koordinatzailea), MGiulia Costanzo Talarico,
Nazareth Gallego-Morón, Laura Martínez-Jiménez eta Laura Tejado Montero

Honako erakunde hauena:

Honen enkarguz:

Argitalpenaren koordinazioa:

María Luisa Gil Payno

Maketazioa:

Mejor (somosmejor.es)

ISBN: 978-84-09-25490-3

Azaroa 2020

Argitalpen hau Garapenerako Nazioarteko Lankidetzaren Espainiako Agentziaren (AECID) finantza-laguntzarekin egin da, «La Agenda 2030 y los ODS: cambiar la economía para transformar el mundo II (2018/PRYC/001418)» proiektuaren kontura. Argitalpen horren edukia egileen erantzukizuna baino ez da, eta ez du nahitaz AECID en iritzia isla.

Obra hau Creative Commons en lizentzia baten pean dago. Askatasunez kopiatu, banatu eta komunikatu daiteke obra hori, betiere egiletza aitortzen bada eta helburu komertzialetarako erabiltzen ez bada. Ezin da obra eratorri bat aldatu, eraldatu edo sortu obra horretatik abiatuta. Lizentzia honen kopia bat ikusteko, bisitatu <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/>

Ekonomiaren irakaskuntzaren egoerari buruzko diagnostiko - ikerketa

ESPAINIAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOKO SISTEMAN

Laburpen Exekutiboa

Ekonomiaren ikuspegi nagusia pentsamolde neoklasikoaren eskolarekin lotzen da normalean, eta haren oinarritzko euskarriak ez dira aldatu, urte hauetan dibertsifikazioa eta zatikatzea handia izan den arren. Ikuspegi horri hainbat kritika egin zaizkio, korrante eta ikuspegi ekonomiko askotatik. Oro har, ulertzen da eskola honek ekarpen historikoa egin badu ere, eta zenbait alderditan erabilgarria den arren, beste ikuspegi eta diziplina batzuetatik hobetzeko, eztabaidatzeko eta

Pentsamendu neoklasikoaren eskola paradigma zorrotz, zientifiko eta politikoki baliozkoa den bakartzat hartzen da. Horrela, “osasuntsua ez den adimen monopolio” (Rethinking Economics, 2017:1) bat darabil irakaskuntzan, ikerkuntzan, aholkulari politikoan eta eztabaida publikoan.

ikasteko aukera handiak daudela. Izan ere, funtsezko kritiketako bat da pentsamolde ekonomikoko modu hori paradigma zorrotz, zientifiko eta politikoki baliozkoa den bakartzat hartzen dela. Horrela, “osasuntsua ez den adimen monopolio” (Rethinking Economics, 2017:1) bat darabil, bai irakaskuntzan, ikerkuntzan, aholkulari politikoan nahiz eztabaida publikoan. Horrela, gainerako ikuspegiak baztertuta eta kanporatuta geratzen dira. Azterlan hori esplizituki Ekonomiaren irakaskuntzaren gaineko ondorioei erreparatzen die. Esparru horretan arazo hauek hautematen dira:

1. Suposizioen azterketa eta eztabaida kritikoaren falta, eta teoria eta eredu neoklasikoen metodologia.
2. Aniztasun falta.
3. Errealitatearekin deskonektatzea.
4. Azterketa historiko eta etiko falta.
5. Ikasleen trebakuntza kritiko falta.
6. Genero-ikuspegi falta.

Ikerketaren helburuak honako hauek dira: Espainiako unibertsitate publikoetan ekonomiaren irakaskuntzaren diagnostikoa egitea eta ikuspegi plurala hartzeko eta eredu ekonomikoa ikuspegi feministatik, ekologikotik eta giza eskubideen ikuspegitik eraldatzeko apustua egiten duten edukiak zeharkatzeko proposamenak identifikatzea.

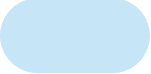
Arazo horietara hurbiltzeko, ikerketa honek kasu azterketa jakin bat egiten du Espainiako egoera kontuan hartuz. Helburu orokorrak bi lerro handitan banatzen dira: alde batetik ekonomiaren irakaskuntzaren egoeraren azterketan eta diagnostikoan jartzen du arreta; bestetik, ikuspegi anitza hartzeko eta edukiak zeharkatzeko proposamenetan, hezkuntzako curriculumaren barruan, ikuspegi feminista, ekologiko eta giza eskubideen ikuspegi batetik eredu ekonomikoa aldatzearen alde egiten dutenak. Bereziki, tokiko esparruari eta orokorrekarekin duen harremanari jartzen diote arreta. Zehazki hauek dira helburuak:

- **Ekonomiako ikasketa planen ikuspegiaren bilakaera aztertzea** Espainiako unibertsitate publikoetan.
- **Ekonomiako irakasleek eta ikasleek egindako eskaerak eta hautemateak aztertzea**, baita unibertsitateko lankidetzaren eragileek egindakoak ere.
- **Prestakuntza eta metodologia proposamenak identifikatzea**, ikuspegi anitza eta zeharkako edukiak txertatzeko.
- **Xede horiei erantzuteko**, ikuspegi metodologiko mistoa hartu da, metodo kualitatiboak (agiriak eta elkarrizketa biltzeko) eta kuantitatiboak (inkesta) erabiliz.

Alde batetik, agiriak bilduz, Espainiako unibertsitate publikoetan Ekonomiaren ikasketa planen ikuspegiaren dimentsio potentziala eta bilakaera kritikoa aztertu zen. Horretarako, hiru ikasgai jakinen (Makroekonomia, Historia ekonomikoa eta Lanaren Ekonomia edo Lan-merkatua) irakaskuntza gidak bildu, hautatu eta aztertu dira, baita hautazko ikasgaien eta Ekonomiako gradua

ematen duten Espainiako 15 unibertsitate publikoren irakaskuntzako berrikuntza proiektuen katalogoak ere. Proiektu horiek, tamainaren inguruko irizpideetan oinarrituz hautatu dira (2018-2019 ikasturtean matrikulatutako ikasle kopurua). Horrela, 5 handi, 5 ertain eta 5 txiki hautatu dira. Bestalde, kalitate irizpideak ere kontuan hartu dituzte (QS Top Universities-en rankingean agertzen direlako, eta urtero El Mundo egunkariak ezarritako Espainiako 50 gradurik onena kontuan hartuz). Erreferentziako eta alderatzeko data garrantzitsu gisa hartu dira Bolonia Planaren ezarpena eta Atzeraldi handiaren hasiera. Horrela, bi aldi aztertu dira: Boloniaren/krisiaren aurrekoa (2007-2008 ikasturtearen aurrekoa) eta Boloniaren/krisiaren ostekoa (2009-2010 ikasturtetik aurrera).

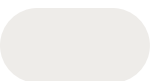
Bestalde, erdi egituratuta dauden elkarrizketa sakonak egin dira, esperientziak, hautemateak eta Ekonomiako irakasle eta ikasleek zein unibertsitateko lankidetzako eragileek egindako eskaerak aztertzeke helburuarekin. Azkenik, elkarrizketen bidez aztertu den xedea hurbildu eta aztertuta, metodo kuantitatiboa aplikatzeak fenomeno horren magnitudea ezartzeko aukera eman zuen.

Horretarako, Ekonomiako irakasle eta ikasleentzako inkesta bat diseinatu eta ezarri zioten.

Emaitzak bi talde handitan banatzen dira:

- 1) Ikasketa-planen azterketa;
- 2) Ikasle eta irakasleen iritziak eta esperientziak aztertzea.

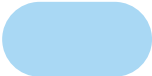

Ikasketa-
planen
azterketaren
emaitza
nagusiak

Ikasketa planei dagokienez, hauek dira ondorio nagusiak:

Makroekonomiako ikasgaiak sendotasun eta uniformetasun handiagoa mantendu du, bai Boloniaren/krisiaren aurretik, bai ostean. Beste unibertsitateetan antzera gertatu da. Funtsezko ikasgaia da, unibertsitateko lehen hezkuntza-urteetan Ekonomiaren irakaskuntzaren oinarriak -estandarrek, uniformeak eta komunak- ezartzen dituena. Historia ekonomikoaren ikasgaiak Makroekonomiaren ikasgaiaren ildoari jarraitzen dio. Lortutako emaitzen arabera, gaia onartuta dago eta sendoa da aztertutako unibertsitateetako ikasketa planetan. Horrez gain, karrerako lehen urteetan Ekonomiaren irakaskuntzaren oinarriak egituratzen dituzten oinarrizko ikasgai talde horren barruan dago. Bestalde, Makroekonomia hor ere badago. Horrela, Historia ekonomikoa funtsezko, nahitaezko eta curriculumeko ikasgai garrantzitsu gisa integratuz, badirudi ikasketa-planak Ekonomiaren irakaskuntza eta ikerketaren diziplina arteko ikusmoldetik hurbil daudela, nahiz eta partzialki izan. Azkenik, Makroekonomiaren arloarekin lotuta dagoen Lan-merkatua ikasgaiaren azterketa formalari buruzko emaitzei erreparatzen badiegu, zentroen artean gutxien

homogeneizatuta dagoen ikasgaia da, irregularrena. Bestalde, ez da nahitaezkoa, gehienetan hautazkoa baita. Ikasketa-plan batzuetan ez dago.

Horrenbestez, alde batetik, lan-merkatuak pertsonen bizi-tza bideratzen badu ere, ikasgai hori ez da garrantzitsua Ekonomiaren ikasketetan, ikasketa-plan

Makroekonomia eta Historia ekonomikoa ikasgaiek sendotasun eta uniformetasun handiagoa dute aztertutako unibertsitateetako ikasketa-planetan; Lan-merkatukoa, berriz, irregularrena eta garrantzi gutxienekoa da, hautazko irakasgaia baita gehienetan, eta ikasketa-plan batzuetan ez baita ageri.

berrietan bereziki. Plan horiek dagoeneko Atzeraldi handiaren esperientziaz zorrotasunez jabetzeko denbora izan dute gainera. Bestetik, eztabaida daiteke ikasgai hori baztertzeak, Ekonomia ikastea gutxiestea edo kezka txikiagoa izatea ekarriko lukeen, zentzu zabalago batean pertsoneri eta meso eta mikro dimentsio batean benetan dauden arazoei dagokienez. Horren aurrean, sistemak zentral konbentzionaltzat hartzen dira, eta erakundeak eta korporazioak ikasteko bereziki garrantzitsuak diren objektutzat.

Dimentsioaren eta eboluzio kritiko edo heterodoxoaren azterketa kualitatiboari dagokionez, hauek aztertu dira: ikuspegi kritikoa hartzea eta irakaskuntza-gidetan izandako bilakaera; 2008ko ekonomia edo finantza krisia irakaskuntza gidetan sartzea; erreferentzia bibliografikoak (oinarrizkoak/nahitaezkoak) genero ikuspegiarekin; hautazko eskaintzaren ikuspegia eta izan dezakeen bilakaera kritikoa; eta irakaskuntza berrikuntzako proiektuek izan dezaketen ikuspegi kritikoa (PID).

Lehendabizi, azterketaren arabera, aztertutako 79 irakaskuntza-gidetatik, % 26,6k (21 gida) Ekonomiaren irakaskuntzaren ikuspegi kritiko edo heterodoxoa barne hartzen dute: 4, Historia ekonomikoan, eta 17, Lan-merkatuan. Dena den, Ekonomiaren ordezeko ikuspegiaren integrazio hori partzialki, puntualki edo ikasgaiaren barruko alderdi eta gai zehatzen barruan egiten da (genero-desberdintasuna, esaterako). Azken batean, aztertutako hiru ikasgaien irakaskuntza-gida gehienetan helburu edo berariazko gisa ikasleen “izaera kritikoa” eta “azterketa kritikorako gaitasuna” garatzea barne hartzen bada ere, gaiak eta edukiak azaltzean argi ikusten da printzipio ekonomiko klasiko edo nagusiak eztabaidatzen dituzten ikuspegi, proposamen edo ordezeko teoria kritiko-heterodoxo gutxi daudela. Antzera gertatzen da genero-ikuspegiarekin, desberdintasunekin (oro har), diskriminazioarekin, ingurumenarekin eta konpromiso etikoarekin: gida batzuek bere helburu edo gaitasunen artean ikasleek desberdintasunen eta diskriminazioen arrazoiak (generoa, arraza, errenta) jakingo dituztela aipatzen badute ere, ikasgaien gaia eta edukiak garatzean ez dira berariaz gai horiek lantzen; are gutxiago ikuspegi kritiko batetik. Aurkitutako joera orokorraren arabera, ikasgai horiek, Ekonomiaren teorizazioaren eta

irakaskuntzaren begirada klasiko-ortodoxoa agertzen dute. **Aztertutako giden % 73,4ak ordezeko begirada ekonomiko edo osagarri heterodoxorik ez dagoela adierazten dute. Bestalde, ikuspegi kritiko horietan aipamen puntualak barne hartzen dituzten salbuespen kasuetan, normalena ez dira aurkezten begirada ortodoxo horien garrantzi edo zorrotzasun maila berean.**

Bigarrenik, Boloniaren edo krisiaren osteko aldiaren barruan dauden 40 irakaskuntza-gidetatik, seik bakarrik egiten diote berariazko erreferentzia 2008an hasitako ekonomia edo finantza krisiari, besteak beste, helburuetan, gaitasunetan, edukian/gaian edo bibliografian. Horietatik, 3, Makroekonomiako ikasgaikoak dira; 2, Historia ekonomikoari, eta bat, Lan-merkatuari.

Hirugarrenez, ikasgai bakoitzean ikusitako erreferentzia bibliografiko guztietatik, Boloniaren/krisiaren aurreko zein osteko aldietan gehien aipatutako egileak hauek dira (ordena honetan ikasgai bakoitzean): Makroekonomia (Olivier Blanchard, N. Gregory Mankiw, Rudi Dornbusch eta Stanley Fischer); Historia ekonomikoa (Rondo E. Cameron, Francisco Comín, Mauro Hernández, Vera

Zamagni, Enrique Llopis eta Carlo Maria Cipolla); eta Lan-merkatua (Stanley L. Brue, Campbell R. McConnell, David A. Macpherson, Lluís Fina, Luis Toharia eta Jordi Palafox). Horrez gain, Bartzelonako porrotaren (2015) osteko azterketari jarraituz, Makroekonomia eta Lan-merkatuaren ikasgaietan gehien aipatutako egileen kasuan, haien lanek eskola neoklasikoaren ildoei nagusiki jarraitzen diete. Halaber, adierazten da, erreferentziako egile guztiek mendebaldeko jatorria dutela, eta beren jardura akademiko eta profesionala Europako eta Ipar Amerikako erakunde eta zentroetan garatzen (edo garatu) dutela. Horrez gain, generoa nabarmen bereizten dute: aztertutako gida guztietan gehien aipatutako 16 egileetatik, 15 gizonak dira; emakume bat bakarrik dago.

Laugarrenez, **hautazko ikasgaiak ikuspegi kritikoak lantzeko aukera handiagoa ematen dute**, bai Bolonia Plana ezarri aurretik eta krisi ekonomikoa hasi aurretik, bai Boloniaren/krisiaren osteko etapan, tituluek izan dezaketen dimentsio kritikoa kontuan hartuz, eta bi etapetan ohikoenak diren gaikako blokeen arabera katalogatuz.

Makroekonomia eta Lan-merkatua ikasgaietan gehien aipatutako egileek eskola neoklasikoaren ildoetara nagusiki jarraitzen diete. Era berean, erreferentziako egile guztiek mendebaldeko jatorria dute edo beren jarduerak akademiko eta profesionala Europako eta Ipar Amerikako erakunde eta zentroetan garatzen dute (edo garatu dute), eta, gainera, generoa nabarmen bereizten dute.

Bosgarrenez, irakaskuntza berrikuntzako proiektuak (IBP) berrikustean, guztira, 26 proposamen aurkitu dira Ekonomiaren esparruan eta antzeko arloetan (enpresa, fidantzak eta lan-harremanak). Proposamen horiek zenbait gaikako bloketan sailka daitezke. Horien artean, maiztasun handitik txikira ordenatuz, hauek nabarmentzen dira: Enpresa (10 proiektu); Teknologia berriak eta irakaskuntzan aplikatutako tresna digitalak (5 proiektu); Ikasleen gaitasunak eta gaikuntza (5 proiektu);

Profesionalizazioa edo lan-integrazioa (5 proiektu); Metodo, metodologia edo formula zehatzen irakaskuntza (4 proiektu). Proporzio txikiagoan dagoeneko, IBPak identifikatzen dira gaikako beste arlo batzuetan ere, hala nola: Metodologiak eta teknika berritzaileak gelan (3 proiektu); Ekonomiaren edota enpresaren gizarte dimentsioa (3 proiektu); Ingurumena eta garapen jasangarria (2 proiektu); Etika (2 proiektu); Historia ekonomikoa (2); Diziplina artekotasuna (2 proiektu); Berrikuntza (2 proiektu); Ahalduntzea (1 proiektu); genero ikuspegia (1 proiektu); Makroekonomia eta nazioarteko ekonomia (1 proiektu). Horrenbestez, proiektu horien herena baino gehiago, alde batetik, enpresen arlokoak dira (bereziki enpresen kudeaketarekin eta sortzearekin lotuta); bestetik, gelako metodologia zehatzen garapenarekin eta irakaskuntzarekin lotutakoak. Horrela, teknologia digital berrien eginkizuna nabarmentzen da.

Unibertsitateko irakasle,
ikasle eta lankidetzako
eragileen

hautemate
eta eskaeren
azterketaren
emaitza
nagusiak

Egindako elkarrizketa eta inkesten arabera, sei gaikako bloke nagusi bereizten dira: Ekonomiaren irakaskuntzan ikuspegi nagusia egotea eta bere ezaugarriak; ikasketan planen homogeneizazioa eta krisiaren eragina; beharrezkoak diren edo egin daitezkeen hobekuntzak Ekonomiaren irakaskuntzan; irakaskuntza ordeko ikuspegietara hedatzeko eragozpenak; Ekonomia anitzean interesa duten irakasle eta ikasleen estrategiak; Unibertsitatearen eginkizuna gizartean.

Lehendabizi, inkesta egindako irakasleen % 88,4aren arabera, Ekonomiaren ikuspegi neoklasikoa da ikuspegi nagusia unibertsitateko irakaskuntzan. Elkarrizketatutako irakasleak ados daude esaten dutenean Ekonomiaren irakaskuntza ikuspegi nagusia dagoela. Irakaskuntzak Ekonomiaren ikuspegi bakarra kontuan hartzen du, eta horrela uste dute elkarrizketatutako ikasleek ere. Onartzen dute ikuspegi nagusia “ikuspegi kapitalista” dela. Elkarrizketatutako unibertsitateko lankidetzarekin lotutako eragileak iritzi berekoak dira.

Inkesta egindako irakasleen % 88,4aren arabera, Ekonomiaren ikuspegi neoklasikoa da ikuspegi nagusia unibertsitateko irakaskuntzan. Horrela uste dute elkarrizketatutako ikasleek ere, “ikuspegi kapitalista” hartzen baitute ikuspegi nagusizat

Bigarrenez, Ekonomiako ikasketa planen bilakaerari buruz galdetzean, irakasleen % 56k uste du azken hamarkadetan beste ikuspegi heterodoxo edo ordezeko ikuspegi batzuk hartu dituztela, ikuspegi neoklasiko nagusitik urrunduz. Elkarrizketatutako irakasleek diote ez dela gertatu aldaketa nabarmenik.

Elkarrizketatutako irakasleen % 95,4k funtsezkotzat jotzen dute ikasleak, gelan aurkeztutako teoria eta eredu ekonomikoak eztabaidatzeko gaitzea.

Hirugarrenez, elkarrizketatutako irakasleen % 95,4k funtsezkotzat jotzen dute ikasleak, gelan aurkeztutako teoria eta eredu ekonomikoak eztabaidatzeko gaitzea. Halaber, elkarrizketatutako irakasleen ustez, teoria eta eredu ekonomikoak ikasteak eta eztabaidatzeak funtsezko gaitasuna izan behar dute ikaskuntza-prozesuan. Elkarrizketatutako ikasleek ere diote unibertsitatean eztabaidatzeko beharrezko eremua falta dela. Horrela, ezinezkoa da sartzea Ekonomia nagusiaren printzipioen kritikan.

Laugarrenez, **elkarrizketatutako irakasleek diote zailtasunak eta errezeloak daudela Ekonomiaren irakaskuntzan ikuspegi anitza sartzeko orduan.**

Adierazitako eragozpenak gaitasunei, prestatuta ez dauden langileek aniztasuna zeharkakotzeko interes faltari, irakasgai ardatzetan ikuspegia txertatzeko material tekniko edo zailtasun faltari buruzkoak dira, besteak beste.

Bosgarrenez, elkarrizketatutako irakasleen % 56k nahikoa edo asko ezagutzen ditu Ekonomiaren kritikoaren proposamenak irakasleen esparruan. Irakasleak zenbait estrategia eta baliabidez baliatzen dira beren irakaskuntza ikuspegi heterodoxoekin eta ordezkoeekin zeharkakotzeko. Elkarrizketatutako pertsonak diote sistema akademikoaren zorrotasunaren arabera integra dezaketela, beraz, zorrotasun hori duten ikasgaietan bereziki aukera gutxiago dago sartzeko (hala nola Makroekonomia edo Mikroekonomia ikasgaietan).

Azkenik, Unibertsitateak gizartean duen eginkizunari dagokionez, elkarrizketatutako irakasleek funtsezko bost alderdi aipatzen dituzte:

1. Tituluen egiaztatzea, kapital sinbolikoa ematen diena lan-merkatara sartzeko, ta beraz, okupaziorako sarrera atea ekartzen duena.
2. Enpresen onurarako bereziki diren ezagutza eta metodologiak sortzea, teknologikoagoak diren karreretan batez ere.
3. Tresnak sortzea, arlo sozial eta politikoa mantentzeko.
4. Ezagutza, iritziak eta zentzu kritikoa sortzea.
5. Gizartearen etorkizuna ordezkatzeko duen ikasleen prestakuntza.

Elkarrizketatutako ikasleentzat, oro har, Espainiako unibertsitatean erakusten den Ekonomia zorrotza da nolabait, eta ez du uzten korrante heterodoxoen berri izatea. Horrek, gaur egun funtsezkoak diren arazoak, hala nola klima aldaketa, genero desberdintasunak

edo giza eskubideak aztertzeko eta jorrazteko aukera

emango lukeen. Horrez gain, beren ustez, unibertsitateak eginkizun garrantzitsua dute gizartean, eta ahalmen eta irisgarritasun hori txertatu beharko litzateke.

Elkarrizketatutako eragileek oro har unibertsitatearen ikuspegia kritikatzan dute, praktikoa delako, eta enpresen munduari begiratzen diolako, teorikoagoa den ikerketaren aurrean. Halaber, positibotzat jotzen dute unibertsitateak gaur egungo gizartean duen eginkizuna. Alde batetik, handik igarotzen den pertsona kopuruarengatik; bestetik, ikertzeko eta ezagutza sortzeko lanarengatik.

Proposamenak

Diagnostiko hau eginda, azaldutako arazoak eta eskaerak kontuan hartuz, orain, hamar proposamen egingo ditugu. Txosten honen emaitzetan, eta aurreko orrietan aipatutako antzeko lanen aurkikuntza eta gomendioetan oinarritzen gara. Helburua irtenbideen eta ekimenen katalogoa eguneratzea eta handitzea da, bai izan daitezkeenak, bai benetan daudenak, betiere Espainiako Estatuan. Hauek dira proposamen horien laburpena:

1. Ekonomiaren unibertsitateko irakaskuntzan/ikaskuntzan dauden murrizketen, hutsezintasun unibertsaleko onespeneren eta teoria eta eredu neoklasikoen objektibazioaren aurrean, hauxe da proposamena:

irakaskuntzatik eta bestelako prestakuntza-osagarrietatik, ikuspegi ekonomiko neoklasikoa aztertzea eta eztabaida kritikoa egitea. Horrela, ez da azalduko (eta ulertuko) aldatu ezin den egia zientifiko bat gisa, baizik eta proposamen edo interpretazio partikular bat gisa, zenbait interes eta aurreiritziren barruan. Horrela, kritikak jaso ditzake, aldaketak egin daitezke, eztabaidak eta zuzenketak. Bestalde, Ekonomiaren beste ikuspegi batzuk ere baliozkoak direla erakuts daiteke. Izan ere, trebatzea ez da kapitalismoaren ordezkiko kritikak defendatzea, baizik eta logikatik eta teoria kapitalistetatik sakonean ideologizatutako funtsak ezkutatzea eta disimulatzea, egia, arrunt, onena eta desiratutakotzat hartzeko.

2. Ekonomiaren unibertsitateko irakaskuntzaren dimentsio bakarraren eta pobretzearen, eta ikuspegi neoklasiko/ortodoxoaren monopolioaren aurrean, hauxe proposatzen da: konpromisoz, zorrotasunez eta zentzu kritikoz sustatzea **diziplina ekonomikoa ezagutza eta proposamen eremu anitz gisa, non ikuspegi desberdinak egon daitezkeen**. Hau da, kontua ez da, 1. puntuan proposatzen zen bezala, paradigma neoklasiko/ortodoxoa desmitifikatzea eta berrikuspen kritikoa egitea, baizik eta begirada eta diziplina ekonomikoaren esparrua handitzea, baliozkoak, zorrotzak eta funtsezkoak diren beste proposamen batzuei buruz ikasteko.

3. Ekonomia gainerako Gizarte eta Giza Zientzietatik bereizita egotearen, eta diziplina ekonomikoa gizarte arloko gainerako diziplinen aurrean “zientifikoki goragoko maila” bat gisa hartzearen aurrean, hauxe proposatzen da: **diziplina arteko hezkuntza ikuspegi bat integratzea**, arlo teorikoan zein metodologikoan, Ekonomiaren autosufizientziaren mitoa apurtuz, gizarte arloko arazoak azaldu eta konpontzeko. Horrela, beste diziplina zientifikoekin dituen lotura historikoak eta beharrezko loturak nabarmenduko ditugu, berariazko ikasgaien

bidez (gai berriak sortuz eta dauden ikasgaiak lehen lerroan berriro kokatuz, nahiz eta orain bigarren plano batean egon), edo oinarrizko, hautazko eta IBP gaietan zeharkakotuz.

4. Ekonomiaren ikuspegi neoklasikoaren abstrakzioaren, testuinguru galtzearen eta apriorismoaren aurrean, hauxe proposatzen da: **Ekonomiaren irakaskuntza benetan dauden arazo sozioekonomikoekin berriro lotzea**, benetako arazo eta gai horiek irakaskuntzaren erdian jarriz. Horrela, ikasleei azalpen kritiko eta zorrotzak emango zaizkie, eta batez ere, egokiak eta egunerokoak izango dira zenbait esperientziei buruz, hala nola Atzeraldi Handiari (aztertutako ikasketa planetan ia jasotzen ez dena), Covid-19aren pandemiak eragindako gaur egungo krisi ekonomiko orokorrari, gizarte arloko erreprodukzio krisiari eta zainketen krisiari, edo larrialdi klimatikoari buruz; baita soldaten arteko tartearen, zainketen kate orokorraren, lan-merkatuaren diskriminazio eta desberdintasunen edo merkatu eta familien arteko harremanaren eta bateratzearen ingurukoak ere. Horrez gain, ordezkotza eta ikuspegi zeharkakotzea sustatzea proposatzen da, hala nola genero ikuspegia, ikuspegi (eko)feminista eta giza eskubideak.

5. Ekonomiari bere dimentsio eta erantzukizun etikoa itzultzea, ikasleari proposamenen eragin etikoen azterketa zorrotzak emanez, teoria ekonomiko desberdinen emaitzak eta haien gizarte eta kultura eraginak ere azalduz. Ekonomia azaltzea da helburua, Kalle Lasnen hitzak kontuan hartuz, eta ez “joko teoriko hotz” bat gisa, baizik eta esku hartzen duten eta gure gizarte errealitatea zeharkatzen duten diziplina eta proposamenen multzo bat gisa hartuz, “giza gisa garenaren erdira” helduz (2015:274).

6. Ekonomiaren patriarkalizazioaren eta maskulinizazioaren aurrean, haxe proposatzen da: **genero ikuspegia irakaskuntzan sartzea arruntzat hartzea**, bai benetako gizarte arazoak ikasteko, bai Ekonomia feministaren ikuspegiak eta proposamenak baloratzeko. Horrela, ikuspegi hori integratzeak, antzekoak diren beste ikuspegi eta paradigma kritiko batzuk ekarriko ditu, hala nola ekologikoa edo giza eskubideei buruzkoa.

7. Denontzako biltegi edo funts bat zentralizatzea eta besteak beste, hauek biltzea: Espainiako estatuan Ekonomia kritikoari buruz erabilgarri dauden material, eskuliburu, gida eta baliabide guztiak.

8. Ekonomia kritikoari buruzko material pedagogiko

eta irisgarriak sortzea, libreki deskarga daitezkeenak, edo prezio murriztuan eta Ekonomiako karrerako maila desberdinetara egokituta; baita Ekonomiaren diziplina arteko irakaskuntzara eta beste graduetara ere egokituta. Hau da, ikasleen eskura, eta irakasleen eskura bakarrik, jartzea ordezko lan-materialak eta gida teoriko metodologikoak, haien prestakuntza autonomo kritikoa ere suspertuz. Horretarako, oso garrantzitsua da, alde batetik, material horiek adituek eta Ekonomia kritikoarekin eta irakaskuntzarekin konpromisoa duten pertsonak egitea, haien lana zuzentasunez aitortuz eta baloratuz, arlo ekonomikoa eta ikertzen eta irakasten dituzten merituak kontuan hartuz; bestetik, erakunde, sare, sail eta irakasleek ikasleen eskura dauden material mota horiek zabaltzea.

9. Unibertsitateko irakasleen ebaluazio sistemak eta

merituak aldatzea, diziplina arteko irakaskuntza profilen kontratazioa eta sustapena bultzatzeko, etengabeko prestakuntzarekin, ahalduntzearekin eta ikasleen gaitasun kritikoarekin konpromisoa hartzen dutenak.

10. Proposamen horiek zabaltzeak, eta batik bat

eraginkortasunak eta eraginak unibertsitateko irakasleen -aurreko hezkuntza-eta guztietako irakasleak barne) eta erakundeen kudeaketa-organoen **konpromisoa** ekartzen du, sare, erakunde autonomo eta herritarrak barne. Ikasleak ere barne hartzen dira, noski, zorrotasunari, burokratizazio handiari eta unibertsitate publiko eta erakundetutakoaren hezkuntzaren joera kontserbatzaileei aurre egiteko. Horrez gain, ikasketa-planak eta unibertsitateko (haien agentzia eta atxikitako mekanismoen) sistema akademikoa aldatzea asmo handiko helburua da, eta Espainiako Estatuaren mugak eta gaitasunak gainditzen ditu. Azken batean, Goi-mailako Hezkuntzaren Europako Eremua ere barne hartzen du. Hezkuntza eta informazio kritiko, anitz eta kalitatekoak logika zirkularra du, eta hain zuzen ere, ordezkatu ezin den eragilea da irakaskuntza publikoaren prekarizazioaren aurkako mugimendua sustatzen duena.

Horrenbestez, helburua da hezkuntza aldatzea, gizartea ere aldatzeko (eta alderantziz), eta hori, tamaina handiko eta konplexutasun sakoneko erantzukizuna da. Horregatik, justizia sozialeko, hezkuntza kalitateko eta zabaltze demokratikoko proiektu honekin bat egiten duten buru eta gorputz guztiak ongi-etorriak dira, eta batik bat, beharrezkoak. Izan ere, gure ustez, unibertsitatean eta akademian, zein gure harremanen eta gauzen edozein eremutan, ez gara mugatu behar -eta ez gaituzte mugatu behar- eustera eta bizirautea; pentsatu, sortu eta bizitzea merezi duten **bizitza** horiek bizi ere egin behar ditugu.

